

8. Панасюк Л.В. **Удосконалення механізму формування фінансових ресурсів місцевих органів влади з урахуванням світового досвіду** / Л.В. Панасюк // Економіка та держава. – 2009. – №1. – С.46-50.

9. Стефанчук Р.О. **Зарубіжний досвід формування та функціонування місцевих бюджетів** / Р.О. Стефанчук, О.А. Музика-Стефанчук // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2010. – №1. – С.132 – 138.

10. Сунцова О.О. **Зарубіжний досвід формування доходів місцевих бюджетів** [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lawyer.org.ua/?w=r&j= 20&d=454>.

11. Тулай О. І. **Зарубіжний досвід функціонування місцевих бюджетів та можливість його імплементації у вітчизняну практику** / Тулай О. І.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/121/ knp121_93-97.pdf.

12. Туманская Ю. В. **Анализ зарубежной практики формирования доходов местных бюджетов** / Ю. В. Туманская // Дайджест-финансы. – 2004. – №3. – С.48-51.

13. Чабан Я. І. **Світовий досвід фінансування соціально-економічного розвитку області за рахунок податкових надходжень** / Чабан Я. І. // Науковий вісник НАТУ України : [зб. наук. праць]. – 2008. – № 18.10. – С. 135-141.

Рецензент: д.е.н., професор Лазаришина І.Д.

УДК 657.22

О. О. ОСАДЧА

«ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ» І «РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ» ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ ТА ОБ'ЄКТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У статті розглянуто результуючі показники фінансово-господарської діяльності для суб'єктів підприємницької діяльності, неприбуткових організацій та органів державного сектора. Досліджено комплекс індикативних показників результативності для суб'єктів непідприємницької діяльності.

© Осадча О.О. - к.е.н., доцент Національного університету водного господарства та природокористування

The article deals with the resulting figures of financial-economic activity for businesses, non-profit organizations and the public sector. A set of indicative indexes of effectiveness for non-business entities activities is studied.

Ключові слова: фінансові результати, результативність, товарне виробництво.

У загальноекономічному значенні *фінансові результати* становлять собою приріст чи зменшення вартості власного капіталу і є підсумком господарської діяльності. Їх формування відбувається шляхом співставлення витрат звітного періоду з отриманими доходами.

Зародження категорії «фінансові результати» на думку переважної більшості науковців відбулося у процесі виникнення товарного виробництва за часів існування початкових форм купецького капіталу. Кожна економічна школа приділяла значну увагу дослідженню сутності та джерел формування прибутку. Еволюцію наукової думки щодо економічної сутності фінансових результатів представлено на рис. 1.

За переконаннями одного з найвідоміших представників класичної школи, шотландського економіста, Адама Сміта прибуток підприємця на капітал – це вирахування із «продукту праці», тобто різниця між вартістю виробленої продукції і заробітною платою робітників.

В економічному вченні Кала Маркса (1818-1883 рр.) розвинуто ідеї Адама Сміта та Давида Рікардо – трудову теорію вартості, ідею об'єктивності економічних законів та провідної ролі виробництва. Науковець трактує прибуток як перетворену форму доданої вартості, результат співвідношення між необхідною і додатковою працею [5, с. 53].

Додану вартість (прибуток) як класичну економічну категорію можна розрахувати за формулою:

$$m = W - c - v, \quad (1)$$

де m – додана вартість (прибуток);

W – вартість виготовленого товару;

c – постійний капітал (згідно економічної школи марксизму – це машини, будівлі, сировина, допоміжні матеріали і напівфабрикати);

v – змінний капітал (заробітна плата працівників).

Рис. 1. Основні концепції економічного змісту прибутку в ході еволюції наукової думки [розробка автора на основі 1, 4-11]

Відтак, узагальненням історичних та економічних ознак прибутку та причин (факторів) його формування є наступні висновки.

Ознаки прибутку:

- повне покриття витрат на виробництво;
- отримання коштів на розширення діяльності, накопичення, споживання.

Причини виникнення прибутку:

- зменшення витрат на виробництво при умові незмінної ціни продажу продукції (товарів, робіт, послуг);
- збільшення ціни реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) при умові сталої величини витрат на виробництво в результаті збільшення кон'юнктури попиту;
- поєднання (комбінування) вищезазначених причин.

Узагальнивши дані аспекти формування прибутку, можемо сказати, що прибуток – це безумовний дохід від факторів виробництва, винагорода за підприємницьку діяльність, технічні нововведення і удосконалення, за вміння ризикувати в умовах невизначеності.

Прибуток є головною метою підприємницької діяльності, що реалізується у процесі виробництва та реалізації товарів (робіт, послуг) з використанням найманої праці, отримуваного синергетичного ефекту від взаємодії робочої сили і засобів праці.

Під *підприємництвом* розуміється самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [2; 3]. З поміж великої кількості існуючих організаційно-правових форм суб'єктів господарювання *суб'єкти підприємницької діяльності* посідають чинне місце в економічній вітчизняній системі.

Суб'єкти господарської діяльності-юридичні особи відповідно до Господарського кодексу України класифікуються в наступному порядку:

- підприємства;
- банківські та небанківські фінансові установи;
- неприбуткові організації: бюджетні неприбуткові організації (бюджетні установи, бюджетні цільові фонди), небюджетні неприбуткові організації (громадські організації, творчі спілки, кооперативи тощо).

Узагальнення характеру основної та неосновної діяльності юридичних осіб наведено в таблиці 1.

Показником результативності господарської діяльності неприбуткових організацій (НПО) за економічним змістом не може бути прибуток. В основі ідентифікації фінансових результатів діяльності зазначених суб'єктів – своєчасне та раціональне використання отриманих цільових коштів:

Таблиця 1

Характеристика основної статутної діяльності (ОСД) суб'єктів господарювання України відповідно до чинного нормативного регулювання їх діяльності

№ з/п	Суб'єкти господарської діяльності	Джерела фінансування ОСД		Основна статутна діяльність		Отримання прибутку	
		Власні надходження	Зовнішнє цільове фінансування	Підприємницька	Не підприємницька	За результатами ОСД	За результатами разових операцій підприємницького характеру
1	2	3	4	5	6	7	8
Суб'єкти підприємницької діяльності							
1	Підприємства всіх форм власності	+		+		+	
2	Банківські фінансові установи	+	+	+		+	
3	Небанківські фінансові установи	+	+	+		+	
Суб'єкти не підприємницької діяльності – неприбуткові організації (НПО)							
4	Небюджетні неприбуткові організації	+	+		+		+
Органи державного сектора							
5	Бюджетні установи		+		+		+
6	Цільові державні фонди	+	+		+		+

для бюджетних НПО – бюджетних, для небюджетних НПО – цільового фінансування та цільових надходжень від інших юридичних та фізичних осіб. Показником фінансового результату для бюджетних установ відповідно до Бюджетного Кодексу України є **результат виконання кошторису за звітний період** – співвідношення отриманих та використаних цільових коштів.

З огляду на практику оцінювання виконання бюджетних програм в рамках програмно-цільового методу планування бюджетів доцільно розглянути систему результативності як комплекс показників затрат, продукту, ефективності та якості:

Показники затрат визначають обсяги та структуру ресурсів (фінансування), пов'язаних із реалізацією господарської діяльності (окремих напрямків, завдань).

Показники продукту використовуються для оцінки досягнення поставлених цілей - кількість користувачів реалізованими товарами (продукцією, послугами).

Показники ефективності визначаються як відношення кількості реалізованих товарів (виконаних робіт, наданих послуг) до їх вартості у грошовому або людському вимірі (витрати ресурсів на одиницю показника продукту). Є зіставленням результатів виконання програм в динаміці.

Показники якості відображають якість вироблених товарів (виконаних робіт, послуг).

Будь-який із зазначених показників повинен гарантувати достовірність інформації, можливість порівняння його значення в розрізі суб'єктів певної організаційно-правової форми, а також вивчення динаміки його зміни. Отже, джерелом інформації для таких показників є основні форми фінансової та статистичної звітності суб'єкта.

В загальному комплекс індикативних показників результативності фінансово-господарської діяльності (ФГД) має вигляд:

- *показники фінансового результату*: доходи, витрати, прибуток/збиток для суб'єктів підприємницької діяльності і небюджетних неприбуткових організацій; надлишок/дефіцит фінансування – для органів державного сектора (в розрізі класифікації діяльності);

- *показники продукту* : обсяг основної реалізації товарів (робіт, послуг) для суб'єктів підприємницької діяльності та небюджетних неприбуткових організацій; обсяг освоєного цільового бюджетного фінансування - для органів державного сектора;

- *показники ефективності*: співвідношення отриманих доходів до витрат, пов'язаних з такими доходами, для суб'єктів підприємницької та діяльності та небюджетних неприбуткових організацій; співвідношення отриманого цільового бюджетного фінансування до витрат, передбачених кошторисом відповідного фінансування для органів державного сектора;

- *показники якості*: позитивна динаміка показників фінансового результату, продукту та ефективності, реалізація соціальних програм для трудового колективу, екологічна безпека господарської діяльності суб'єкта.

Показниками фінансового результату як об'єктами обліку можуть бути (таблиця 2):

Таблиця 2

Показники фінансового результату господарської діяльності

№ з\п	Показники фінансового результату	Для суб'єктів підприємницької діяльності	Для суб'єктів невідприємницької діяльності	
			Небюджетні неприбуткові організації	Органи державного сектора
1	2	3	4	5
1.	Реалізаційні доходи	Доходи: від основної реалізації, іншої реалізації, позареалізаційні	Дохід від цільових коштів (операції невідприємницького характеру)	Дохід від необмінних операцій (операції невідприємницького характеру)
			Чистий дохід від власних надходжень (операції підприємницького характеру)	Дохід від обмінних операцій (операції підприємницького характеру)
	Позареалізаційні доходи		Чистий дохід від власних надходжень (операції підприємницького характеру)	
2.	Операційні витрати	Собівартість реалізації	Витрати, пов'язані з використанням цільових коштів (операції невідприємницького характеру)	Витрати на необмінними операціями (операціями невідприємницького характеру)
			Собівартість реалізації (операції підприємницького характеру)	Витрати на обмінними операціями (операціями підприємницького характеру)
3	Інші витрати звичайної діяльності	Визнані витрати звичайної діяльності	Визнані витрати звичайної діяльності	Визнані витрати звичайної діяльності
4	Інші витрати надзвичайних подій	Визнані витрати надзвичайних подій	Визнані витрати надзвичайних подій	Визнані витрати надзвичайних подій
5	Результат співвідношення доходів та витрат	Прибуток	Прибуток	Профіцит/ дефіцит фінансування

Висновки. Показники прибутку (збитку), надлишку (дефіциту) дають абсолютну оцінку співвідношення доходів та пов'язаних із ними витрат. Для розкриття результативності фінансово-господарської діяльності виникає потреба у додаткових показниках.

З огляду на практику оцінювання виконання бюджетних програм в рамках програмно-цільового методу планування бюджетів доцільно розглянути систему результативності як комплекс показників фінансового результату, продукту, ефективності та якості.

Зазначене дозволить забезпечити ефективний інформаційний супровід на етапах проведення контрольно-аналітичних процедур з метою прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень в контексті збалансованості економічної та екологічної складових господарської діяльності суб'єкта із забезпеченням реалізації соціальних програм для трудового колективу

Бібліографія

1. **Антология экономической классики** [Предисловие И.А. Столярова]. – М. : МП «ЭКОНОВ», «КЛЮЧ», 1993. – 475 с.
2. **Господарський кодекс України** від 16.01.2003 № 436-IV (з чинними змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>.
3. **Конституція України** від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (з чинними змінами та доповненнями).
4. Маркс К. **Капитал**. В 3 т. Т. 3. Процесс капиталистического производства, взятый в целом / Карл Маркс. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.esperanto.mv.ru/Marksismo/Kapital3/index.html>.
5. Маркс К. **Зарботная плата, цена и прибыль. Наемный труд и капитал** / Карл Маркс. – М. : Политиздат, 1990. – 110 с.
6. Мочерний С.В. **Політична економія**: навч. посіб. / С.В. Мочерний. – К. : Знання-Прес, 2002. – 687 с.
7. Петти В. **Экономические и статистические работы** / Вильям Петти ; перевод под редакцией доктора экономических наук М. Смит. – М. : Государственное социально-экономическое издательство, 1940. – 324 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/692248/>.
8. Рикардо Д. **Начала политической экономии и налогового обложения** / Давид Рикардо. – М. : Антология экономической классики, 1993. – 539 с.

9. Самуельсон П. **Економіка** : [Підручник] / Поль Самуельсон. – Л. : Світ, 1993. – 493 с.

10. Шумпетер Й.А. **Теория экономического развития** / Йозеф Алоис Шумпетер ; [перевод В.С. Автономова и т.д.]. – Воспроизводится по изданию: Шумпетер Й.А. Теория экономического развития. М.: Прогресс, 1982. – М. : Директмедиа Паблишинг, 2008. – 355 с.

11. Mankiv N. Gregory. **Principels of economics**. Sixth Edition [Harvard University] / N. Gregory Mankiv. – South-Western Cengage learning, 2010. – 856 p.

Рецензент: д.е.н., професор Левицька І.Д.

УДК 332

I. О. ТИМОШЕНКО

ФОРМУВАННЯ ПРІОРИТЕТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ З УРАХУВАННЯМ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

У статті висвітлено аспекти формування пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівнів. Базуючись на методах економіко-статистичних та експертних оцінок в процесі дослідження застосовано економіко-математичний інструментарій.

The article covers the aspects of forming the priority areas of investment activity on a branch and regional levels and is based on economic and statistics and expert estimates methods, also using economic and mathematical framework.

Ключові слова: інвестиційні пріоритети, інноваційний розвиток, науково-технічний розвиток, «полюси зростання».

Постановка проблеми. Формування пріоритетів регіональної інноваційної політики є першочерговим елементом державної інвестиційної політики. Саме вона дозволяє використовувати наявний національний ресурсний потенціал для забезпечення довгострокових та

© Тимошенко І.О. – здобувач Національного університету водного господарства та природокористування